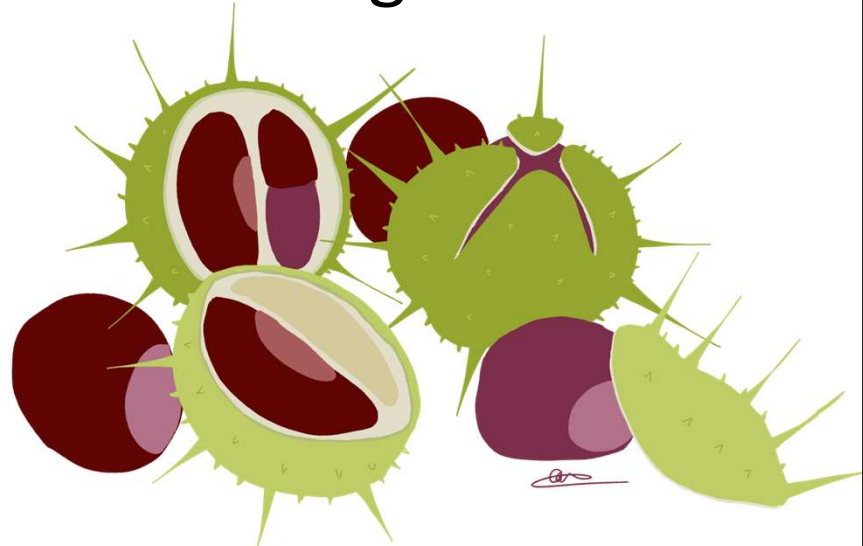

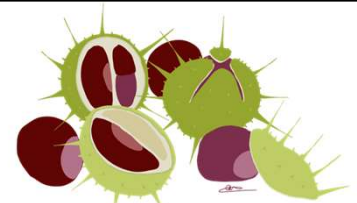
Lichamelijkheid- college 7

Petra Bolhuis
www.maieutiek.nl
2025

1

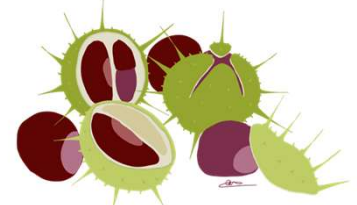
Ruimte en tijd

- Foucault, die veel onderzoek doet naar de geschiedenis van ziekte en waanzin, beschrijft hoe (geestes)ziekte een zetel krijgt in het lichaam en dat daarmee de tijdelijkheid verdwijnt.
- Het is opvallend hoe in Nederland diagnoses van een persoon veranderen en verdwijnen, terwijl dat nauwelijks meegenomen wordt in de benadering ervan. De conclusie is veelal dat de vorige diagnose fout was, of dat het schijnbaar verdwijnen van de stoornis het gevolg is van een gebrekkige diagnose nu.
- Het verhaal vraagt om temporaliteit. Waar komt het door, waardoor is het soms weg, of nauwelijks beperkend? Is het progressief, opvlammend of tijdelijk?

2

De rol van het verhaal is krachtig

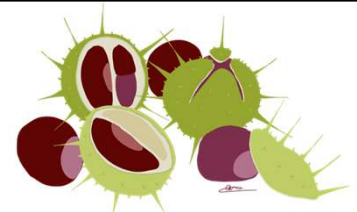
- Onderzoek bij de diagnose 'whiplash' laat zien dat het verloop mede afhankelijk is van het verhaal dat de zorgverleners erover vertellen.
- Het in het bonusmateriaal opgenomen artikel maakt duidelijk dat er aan alle kanten belangen spelen. Juist nu we het hebben over belichaamde psyché en relationele lichamen is dát aspect belangrijk.
- Waarom doet de huisarts als eerste het beter dan de fysio? Omdat dat eerder begint, of omdat er geen vervolgafspraken worden geboekt? Wat is het effect van juridische strijd over het ongeluk met de veroorzakers of de bedrijfsarts op de genezing? Welke rol speelt onderliggend lijden of persoonlijkheid bij het herstel?

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

3

3

Het verhaal en het lichaam

- Waar heeft u pijn ≠ Wat kan ik voor u betekenen.
- Luisteren is een kunst, zeker met beperkte tijd per patiënt. De narratieve methode is er, in zowel de geneeskunde als de psychiatrie. Toch wordt het nauwelijks gehonoreerd.
- Checklist/ vragenlijsten en DBC (Diagnose Behandelcombinatie) bieden iets dat voor beide partijen aantrekkelijk kan zijn: Er is een protocol, het is *evidence based*. De andere weg kost de hulp- of zorgverleners én de cliënt/patiënt vaak meer moeite, tijd en wilskracht.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

4

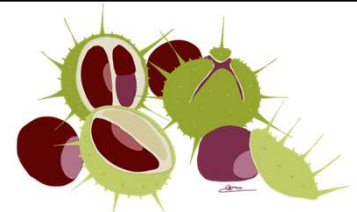
4

Van noodlot naar (medisch)verhaal

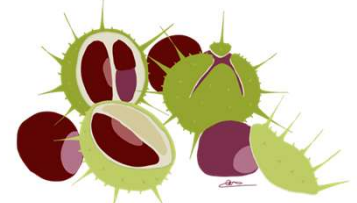
- In de werkelijkheidsopvatting die dacht in termen van ingrijpen door de goden was ziekte of hoe je je voelde een noodlot.
- In later tijd werd beproeving, maar ook schuld, deel van het verhaal rond ziekte en beperking.
- Nu zijn er vooral veel deelbare verhalen wanneer er een duidelijke medische oorzaak is. De diagnose lijkt belangrijker te worden als verklaring voor ongemak en beperking van het kunnen. Denk aan alle volwassenen die grote waarde hechten aan diagnoses als ADHD of Autismespectrumstoornis. Er verandert misschien niets aan hun kunnen, maar wel aan hun verhaal en dus aan het in de wereld staan. En dat kan vervolgens effecten hebben op het kunnen.

3 typen verhalen

- Restitutie = De overwinning op de ziekte m.b.v. doorzettingsvermogen, artsen en alternatieve geneeswijzen.
- Chaos = Het verhaal dat eigenlijk pas achteraf kan worden verteld, omdat het geen verloop heeft met een plot, tot de chaos is opgelost.
- Queeste = Wanneer het chaosverhaal verteld kan worden en gedeeld kan worden kan het een verhaal over een zoektocht worden.
- Zeggenschap = wanneer iemand in het vertellen en het handelen ruimte krijgt om een nieuw 'ik kan' te bouwen. Daarom besteedt veel zorg rondom revalidatie daar aandacht aan. De eigen regie en dus een verhaal over zeggenschap blijkt bij psychische problemen veel lastiger op te bouwen.

Visualiseren

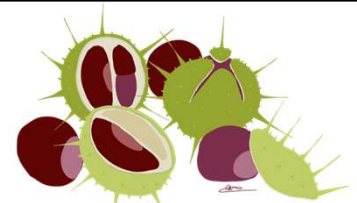
- Mensen met onzichtbare beperkingen hebben last van het niet zichtbaar zijn van hun lijden. (MS, Fibromyalgie enz.) Als het ook niet in of op het lichaam aan te tonen is, wordt het nog veel erger. Long covid was een omslag in die zin dat het serieus genomen werd, ook al was het nog onduidelijk waar het zat (lokalisatie).
- Mensen met onzichtbare klachten brengen nu hun eigen lijden in beeld. Het blijkt een wankel oefening tussen het oproepen van medeleven en afschuw. (152)
- Het openbare lijden is toegenomen sinds televisie en zeker op het internet, maar het is vaak wel mooi in beeld gebracht. Opvallend was de foto van Martijn Krabbé toen hij naar buiten kwam met zijn ongeneeslijk ziek zijn. Hij had een dik hoofd en lag in bed.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

7

7

Chaos en geen chaos

Slatman heeft onderzoek gedaan naar de verhalen op internet en dan blijkt dat mensen én willen delen dat ze lijden én willen laten zien dat ze positief in het leven staan. Dat douchen uren kost laat de vlogger niet zien, want dan haakt de kijker af.

Chaos kan gedeeld worden, maar niet áls chaos. Helpt het de vloggers ook om er door het filmen zelf een verhaal met zeggenschap van te maken?

De depressie kan achteraf gedeeld worden als een zoektocht en niet als een restitutie verhaal en dat delen helpt vnl. mensen die er middenin zitten, zo blijkt uit onderzoek. (155)

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

8

8

Romans en vertellingen uit het ongerijmde

- Een roman kan wel de chaos beschrijven en de vraag die dan nog blijft is: zijn mensen in staat om dit te schrijven, terwijl ze in de chaos zitten en het antwoord daarop is bevestigend. (Houellebecq)
- De vraag is hier niet of dit verhaal iets therapeutisch is wat het 'ik kan' ondersteunt, Slatman geeft alleen aan dat er een verhaal in en vanuit de chaos mogelijk is dat m.n. mensen die dat willen inzicht kan geven in hoe het voelt om in die chaos te zijn.
- Kusters schrijft over de waanzin en ook hij zegt dat het vertellen van een verhaal belangrijk is ook voor degene die in een psychose zit of schizofreen is. Het mogen vertellen biedt elementen die een opbouw van een verhaal mogelijk maakt. Dat afdoen als deel van de ziekte en niet luisteren breekt de (laatste) lijn van mededeelbare communicatie met de omgeving.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

9

9

Hermeneutiek

Dilthey (1833-1911) onderscheidt in zijn hermeneutische methode:

- Erklaren = verklaren en objectiveren
- Verstehen = begrijpen en uitleggen

Willem Drees 'Volgens hem is er in de geesteswetenschappen een permanente spanning tussen twee invalshoeken: een 'insiders-perspectief', waarbij het gaat om 'identiteit en normativiteit' en een 'outsiders-perspectief' waarbij het gaat om 'beschrijven en verklaren'. Er lijkt een aandringen op Verklaren:

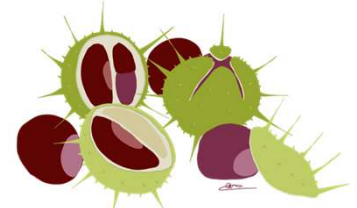
'Frank van Vree over de scientification of the humanities: de trend dat de geesteswetenschappen zich proberen te voegen naar de eisen van de 'harde' wetenschap. Hij constateert dat de subsidieverstrekkers vooral geïnteresseerd zijn in de kwantificeerbare kant van alfa-onderzoek, het type dat in methode aansluit bij de natuurwetenschappen. Wat daarbuiten valt, loopt gevaar, en daarmee verzwakt de positie van de geesteswetenschappen als geheel.' (<https://www.groene.nl/artikel/verklaren-en-begrijpen> uit 2013)

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

10

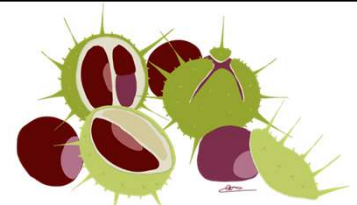
10

Verschil psychoanalyse en 'narrative medicine' inhoud

- De psychoanalyse is wel een 'talking therapy', maar wel van een verklarende aard.
- 'Narrative medicine', is een *Verstehende* bijdrage aan de, verder sterk verklarend gerichte, medische methode. Het doel is om naast de verklaring en objectivering een duidelijk beeld te krijgen hoe iemands ervaring van 'ik kan' is veranderd.
- Vertellen, het delen van het verhaal impliceert een relatie en daarmee ontstaat ruimte voor een sprankje 'ik kan' in de meeste 'ik kan niet' ervaringen.

Luisteren in de psychiatrie

- Het geen ruimte bieden aan de schizofrene of psychotische verhalen gebeurt soms wanneer dit als ziektegedrag wordt beschouwd. De aanname is dan dat deze taal de genezing geen goed doet. Kuster schrijft in zijn boek *Filosofie van de waanzin* (2014) hoe hij juist baat had bij het uitpluizen wat zijn gekte (hem) te zeggen had.
- Slatman suggereert dat het 'zoeken naar diepere motieven' in de psychoanalyse gerelateerd is aan het idee van een raadsel dat ontrafeld moet worden. Er zijn ook stromingen die de fenomenologie en de hermeneutiek centraal stellen, zoals Lacan. De mate waarin het verhaal wel of niet gestructureerd moet worden door de therapeut is een andere vraag. (zie artikel over Kusters boek)